

ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE
DE CATALUNYA

QÜESTIONARIS

R. 10.293

PEL BON FUNCIONAMENT DE L'ARXIU

INSTRUCCIONS GENERALS

Sens perjudici de les instruccions particulars contingudes en els *Qüestionaris monogràfics*, preguem als col·laboradors que s'atinguin a les següents instruccions de caràcter general:

1. Les observacions deuen ésser recollides de viva veu del poble, indicant-se el lloc de la recerca (el municipi o la parròquia i la comarca), variants i condició de les persones. Consulti's especialment amb les persones velles o ben enterades naturals de la comarca, abans de donar per acabada la recerca.

2. Les notes deuen ésser redactades amb brevetat i concisió, imprimint al treball un caràcter objectiu, despullat de preàmbuls, comentaris i judicis. Escrigui's en una sola cara del paper, en tinta i amb lletra ben intel·ligible, deixant un dit de marge al costat esquerre i un dit i mig al costat dret. Comenci's una nova fulla o papereta per cada nota o recerca, per tal de facilitar la tasca sistemàtica de l'ARXIU.

3. Transcriguin-se les dites en els mateixos termes i formes locals que usa el poble, reproduint — subratllats a posta — els castellanismes, modismes estrangers i àdhuc aquelles expressions que semblin manques de sentit.

4. Cal no despreciar res per minúscul o indiferent, amb tal que porti saba popular. No importa que la producció popular sigui ja coneguda. Interessa doblement a l'ARXIU fixar l'àrea territorial de les produccions populars i anotar llurs variants.

QÜESTIONARI núm. I

CORPUS PAREMIOLÒGIC
CATALÀ ⁽¹⁾

per

SEBASTIÀ FARNÉS

Respostes i materials rebuts durant el curs de 1916-1917:

1. ARIET (Dr. Antoni). — 25 adagis recollits a Viladrau (Girona).

2. BAIXERAS, Pvre. (Joan). — 79 refrans recollits de viva veu, principalment a l'Alt Urgell, i també a la Baixa Segarra, Sallent (Pla de Bages) i a Valls (Camp de Tarragona), amb explicacions.

3. CAMÍ (Mn. Modest). — Dites, modismes, girs i mots fets presos de la boca del poble: Lleida. Conté un recull de 218 refrans i un aplec de 74 aforismes rurals, classificats de la següent manera: calendari del temps, calendari astronòmic, calendari agrícola, calendari santoral.

4. CAPDEVILA, Pvre. (Sanxo). — 152 adagis sobre Meteorologia popular i Economia agrícola recollits a Sant Martí de Maldà (Urgell-Lleida), amb notes i explicacions.

5. CARRERAS I ARTAU (Joaquim). — 201 adagis recollits a Girona i a les comarques gironines; 25 adagis extrets del *Tirant lo Blanch*, i 17 adagis triats en ús en varis indrets de Catalunya. Notes i explicacions.

6. CASTELLÀ I RAICH (Gabriel). — 21 adagis usats a Igualada, amb explicacions.

7. FAURA (Josep M.^a). — 41 adagis usats en diferents indrets de Catalunya, amb explicacions.

(1) Vegi's ESTUDIS I MATERIALS, vol. I (curs de 1915-1916), pàgs. 53-55.

8. FELIU I EGIDIO (Vicens). — 5 adagis locals usats en algunas comarques de Girona.

9. FONT (Llambert). — 3 refrans-dicteris referents a Olot, Besalú i Banyoles (Girona), amb l'explicació de llur origen.

10. FRANQUESA GOMIS (J). — Una dotzena d'aforismes no divulgats: 10 són recollits a Sant Fost (Vallès), Barcelona; i extret del *Curial*; i extret del *Tirant*. Explicacions detallades sobre llur veritable significació.

11. GRAHIT I GRAU (Josep). — Dues dites, amb llur explicació: Viloví, Santa Coloma de Farnés (Girona).

12. MARTÍ COHÍ (Josep). — Ramellet de 186 adagis recollits de boca dels habitants de l'Arrabal de Jesús (Tortosa), amb explicacions.

13. MONTANYÀ (Josep). — 34 adagis usats a Cornet-Sallent, Avinyó, Balsereny i Plana de Vich, amb explicacions.

14. PIGEM I ROSSET (Elies). — 51 adagis usats en varies comarques de Girona.

15. PUIGPEY (Joan). — 323 adagis recollits a Torroella de Montgrí i sa comarca (Girona), amb detallades explicacions.

16. PUIG I BOSCH (Ramon). — 29 dites populars d'Avinyonet del Penadés (Barcelona).

17. ROCAS, Vda. de Bassa (Irene). — 489 adagis i 248 dites populars empordanesos recollits a Llofriu (Girona), amb explicacions.

18. SAMBOLA (Ramon). — 8 refrans poc divulgats referents al calendari de l'any, recollits a Salt (Girona) i al Pallars (Lleida), amb explicacions.

19. TRAVER, Pvre. (Benet). — 1 adagi local de Castelló de la Plana (València), amb l'explicació.

20. VAYREDA I OLIVAS (Pere). — 45 adagis sobre Meteorologia popular recollits a Lladó i sa comarca (Girona). Alguns d'ells son localíssims, de manera que sols tenen explicació possible en la comarca.

21. VIDAL DE VALENCIANO (Gaietà). — Col·lecció autògrafa i inèdita de 1.454 aforismes recollits per l'esmentat catedràtic que fou de la Facultat de Filosofia y Lletres de Barcelona. Els adagis són distribuïts per ordre alfabètic de la paraula que expresa el concepte capital. — Donatiu de la familia Vidal de Valenciano (per mà de D. Eduard Vidal i Riba).

22. XALABARDER I SERRA (Dr. Eduard). — Col·lecció de 442 refrans, adagis, proverbis i locucions populars recollits en diversos indrets de Catalunya, amb explicacions. Demés el Dr. Xalabarder ha enviat primer una nota i després un substanciós estudi sobre l'importància pedagògica dels adagis.

S'es prorrogat el terme per a contestar el present Qüestionari fins al dia 30 de setembre de 1918.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

QÜESTIONARI núm. 2

FOLKLORE DELS FENÒMENS ATMOSFÈRICS ⁽¹⁾

per

JOSEP M.ª BATISTA I ROCA

Respostes, notes i materials rebuts durant el curs de 1916-1917:

24. ARIET (Dr. Antoni): Viladrau (Girona).
25. CANUDAS, Pvre. (Joan): Mollerusa (Lleida).
26. CARBÓ I MAIMÍ (Mn. Xavier): Cassà de la Selva (Girona).
27. CARRERAS I ARTAU (Joaquim): Anglès i Ciutat de Girona.
28. CASTELLÀ I RAICH (Gabriel): Igualada (Barcelona).
29. CASTELLÀ I ROGER, C. M. F. (Josep): Sabadell, Plana de Vich i Camp de Tarragona.
30. DALMAU, Pvre. (Dr. Josep M.^a): Falset (Tarragona).
31. ESPUNYA, Pvre. (Miquel): Sant Martí del Clot de Vianya (Girona).
32. FONT I GRATACOS (Llambert): Besalú, Roses i Ciutat de Girona.
33. FRANCIS (P.): Roselló.
34. GUITART, Pvre. (Josep): Manresa (Barcelona).
35. MARTÍ COHÍ (Josep): Tortosa (Tarragona).
36. MESTRE I NOÉ (Francesc): Tortosa (Tarragona).
37. PARAROLS, Pvre. (Joaquim): Contestins (Girona).
38. PERRAMON I OLIVA, Pvre. (Joan): Ciutat de Girona.

(1) Vegi's ESTUDIS I MATERIALS, vol. I (curs de 1915-16) pàgs. 57-62.

ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE DE CATALUNYA

39. PIGEM I ROSSET (Elies): Banyoles (Girona).
40. POL (Antoni): Ciutat de Mallorca.
41. PUIG I BOSCH (Ramon): Avinyonet del Penadés (Barcelona).
42. QUERALT (Josep M.^a): Tortosa (Tarragona).
43. Rocas, Vda. de Bassa (Irene): Llofriu (Girona).
44. ROVIRA, Pvre. (Andreu): Bagà (Barcelona).
45. SADERRA MATA (J.): Olot (Girona).
46. SERRAT (Joan): Olot (Girona).
47. SOLÀ, Pvre. (Fortià): Centelles (Barcelona).
48. TRABAL (Francisco de P.): Sabadell (Barcelona),
Blancafort (Tarragona).
49. TRAVER, Pvre. (Benet): Villarreal (Castelló de la
Plana).
50. VAYREDA I OLIVAS (Pere): Lladó (Girona).
51. VICENS (Antoni): Ciutat de Mallorca.
52. VIÑAS (Eduard): Torroella de Montgrí (Girona).

S'es prorrogat el terme per a contestar el present Qüestionari fins al dia 30 de setembre de 1918.

QÜESTIONARI núm. 3

Primer sobre

LES JORNADES DE LA VIDA NAIXEMENT

per

TELESFORO DE ARANZADI
TOMÀS CARRERAS I ARTAU
JOSEP M.ª BATISTA I ROCA

1. **Concepció.**— A què s'atribueix l'esterilitat? (càstic de Déu, malefici...)—Quin concepte mereix al poble?—Pràctiques per a obtenir successió.—Peregrinacions a santuaris.—Ofrenes.—Hi ha alguna creença o pràctica supersticiosa relacionada amb arbres, pedres o algun objecte?

2. **Malefici o encortament** contra la consumació del matrimoni.—Com es practica aquest encortament?—Medis per a conjurar-lo.

3. **Averanys** o maneres d'endevinar el sexe i número dels fills futurs.

4. Hi ha alguna creença o pràctica supersticiosa per a evitar o suspendre la fecunditat?

5. **Altres creences, dites, refrans, pràctiques, etc.,** sobre aquest tema.

6. **Embaràs.**—Ha de practicar-se algun acte per a tenir un bon embaràs?—Es porta a sobre alguna relíquia, amulet, etc.?—Quin és el sant més invocat?—Hi ha alguna oració a propòsit?—Ofrenes.

7. **Règim de menjar.**—Desigs.—Conseqüències de no satisfer-los.—Actes que s'han d'evitar durant l'embaràs.

8. **Averanys sobre'l sexe del fetus.**—Causes que un hom creu que hi influeixen.

9. Altres creences, supersticions, dites, pràctiques, etc. sobre aquest tema.

10. **Part.** — Precaucions que s'han de pendre en la casa per a que'l part sigui feliç. — Precaucions a pendre per la partera. — Porta a sobre alguna relíquia, amulet, etc.? — A quin sant s'encomana? — Se li fa alguna ofrena? — Quines oracions o invocacions se li dirigeixen?

11. Persones que intervenen o ajuden a la partera. — L'ur condició familiar.

12. Vaticinis sobre'l caràcter o destí de la criatura basats en alguna circumstància del part o del dia, hora, etc.

13. Dieu si el pare es sotmet a un règim especial en els moments immediatament posteriors al part. — Es costum la presentació de la criatura pel pare?

14. Llegendes i casos de parts monstruosos i extraordinaris. — Preocupacions sobre els bessons, criatures que naixen amb dents, setè fill varó, criatures que naixen vestides, sobre aquest vestit, etc., etc. — Explicacions que's donen d'aquests parts.

15. Es practica algun acte sobre la criatura per a que aquesta sigui feliç, tingui sort, etc.? — Se l'ha de protegir contra influències malèfiques de bruixes o encantades? — Contalles de criatures canviades.

16. Què's fa del cordó umbilical, de les secundines i l'aigua amb què la criatura ha sigut rentada?

17. Hi ha alguna preocupació sobre la dòna que ha mort de part, sobre'ls aborts o *gastaments*, infants morts abans del bateig, etc.?

18. Altres preocupacions, dites, pràctiques, etc., sobre aquest tema.

19. **Bateig.** — Vestits de la criatura. — Es trameten de pares a fills? — La criatura porta algun amulet o relíquia a sobre? — Tòc de bateig. — Doneu la música i la lletra que la canalla hi aplica.

20. Citeu l'ordre de prelació dels padrins. — Relacions jurídiques entre padrins, fillols i pares. — N'hi han algunes de supersticioses?

21. Qui proposa els noms? — Criteris per a escollir-los. — Noms preferits i evitats en aquesta comarca. — Els noms, es mantenen secrets fins al moment d'imposar-los?

22. Qui forma la comitiva per anar al bateig? — Expliqueu les pràctiques no estrictament litúrgiques que se segueixen en el bateig. — Ciri del bateig. — Al sortir es tira quelcom a la quitxalla? — Diferències segons les categories socials. — Crits i cançonetes (lletra i tonada) de la canalla.

23. Àpat o convit de bateig. — Obsequis. — Distribució de les despeses.

24. Sortida de la partera a missa. — Fa alguna ofrena?

25. Altres preocupacions, dites, pràctiques, etc., sobre aquest tema.

26. Fills legítims i il·legítims. — Consideració especial que mereix el primogènit. — Diferències que s'observen segons el sexe. — La pràctica de foradar les orelles a les noies. — Maneres de portar-la a cap i sentiments que desperta.

27. Consideracions que mereixen els fills il·legítims. — Interès dels pares en reconèixer-los, i formes de reconeixement.

28. Criatures trobades. — Consideracions i actes de pietat que inspiren.

29. **Afillament.** — Freqüència i motius de l'afillament. — Clases socials en què és més freqüent. — Procedència dels fills adoptats. — Es practica algún acte o cerimònia popular d'adopció?

ADVERTIMENTS

1) No és obligat contestar íntegrament el present Qüestionari, sinó solament aquelles parts en què cadascú es cregui en situació de poder-hi aportar dades de interès. Informi's, en canvi, sobre altres extrems no compresos en el Qüestionari o que no figurin explícitament en ell.

2) Donat el caràcter estrictament científic d'aquesta investigació, preguem als col·laboradors s'abstinguin de tot judici i comentari. Les respostes de certa índole poden ésser trameses en manuscrit separat, i l'ARXIU guardarà respecte d'elles la reserva convenient.

3) Es prega l'adquisició i remesa a l'ARXIU (amb destí al futur Museu d'Etnografia de Catalunya) d'aquells objectes tradicionals, vestits típics, amulets, etc., citats en el present Qüestionari, així com fotografies, postals i demés elements complementaris de l'informació. L'ARXIU, previ acord, abonarà les despeses degudes.

Les respostes deuen ésser donades abans del dia 30 de setembre de 1918, i adreçades al Director de l'*Arxiu d'Etnografia i Fòlklore de Catalunya: Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de Barcelona.*

QÜESTIONARI núm. 4

Primer sobre

ÈTICA I DRET CONSUETUDINARIS I ECONOMIA POPULAR DE CATALUNYA

COSTUMS I TRACTES MÉS USUALS REFERENTS A BESTIAR

per

DANIEL DANÉS I TORRAS
JOAQUIM CARRERAS I ARTAU

A) Classes de bestiar de la comarca, i formes més usuals d'explotació. — Menes de bestiar (boví, mular, porquí, de llana i capriu, aviram, etc.). — Finalitat de cada explotació (treball, engreix, cria, remonta, etc.)

B) Contractacions més usuals o típiques de la comarca sobre bestiar. — Compra-vendes, préstecs, arrendaments, societats, asseguraments, etc.; tractes pel segar, pel batre, etc.; tragines, etc. — Noms amb què són conegudes en la comarca (*lloguers, conllocs, soccides, migengues o mig guany, posar bestiar a guany, basives*, etc.)

C) Drets i obligacions de les parts.

D) Finalitats a què respon cada una d'aquestes contractacions.

E) Extensió territorial. — Termes municipals en què estan en ús. — Estan molt arrelades en la comarca?

Lo que segueix és un desenrotllament dels anteriors extrems fonamentals, i pot servir de guia per a l'informació detallada de l'assumpte:

1. Persones que intervenen en les explotacions i tractes (amos, massovers, comerciants, ramaders, carnicers, pastors, etc.).

2. **Aportacions.** — En capital o en caps de bestiar. — Com se forma un ramat, una eugassada, una vacada, etc. — Com s'assenyalen i es distingeixen els caps de bestiar.

3. **Valoració prèvia del bestiar.** — Qui fa la taxació. — Temps i modo de fer-se.

4. **Usos i prestacions.** — Si ambdues parts o una sola se serveixen del bestiar i per a quins usos. — Si una part deu pagar alguna quantitat en diner en virtut del tracte, i per quin concepte. — Si una part ve obligada a serveis personals. — Si els mossos poden usar alguna vegada del bestiar en profit propi.

5. **Govern del bestiar.** — Pastors, rabadans, eugassers, bovers, cabrers, etc. — Drets i obligacions. — Salari i manteniment. — Si tenen alguna participació en el bestiar o en els seus productes. — Temps pel que s'acostuma llogar-los, i diades de l'any en què sol començar i acabar el contracte.

6. **Vida del pastor, rabadà, eugasser, vaquer, cabrer, etc.** (alimentació, cabanyes, distraccions, oficis complementaris, etc.). — Sentiments morals. — Religiositat.

7. **Gossos de ramat.** — Noms usuals. — Com se'ls ensinistra i se'ls fa treballar. — Casos extraordinaris o curiosos.

8. **Pastura i tanca del bestiar.** — Conducció d'un lloc o país a un altre: rutes i llocs de parada. — Usos i servituts. — Èpoques del any en què's fa el canvi de lloc o de país.

9. **Noms més usuals donats als caps de bestiar** (per exemple: *Morisca, Roja, Vermella, Maduixa, Negra*, etc., tractant-se de vaques). — Feune una llista per cada classe de bestiar. — Origen i raó d'aquests noms.

10. **Alimentació del bestiar.** — Qui paga els aliments? — Si es compren o lloguen herbes, prats, rostolls o camps, i quins tractes son els més usuals amb aquest motiu. — Combinacions a base dels fems del bestiar (*basives, femades*, etc.).

11. **Es permet el pasturatge dels ramats en terres de propietat particular no conreuades o en els rostolls?** — S'exigeix alguna prestació? — Aquest pasturatge és merament tolerat, o creuen els pastors i ramaders que deriva d'algun dret antic?

12. **Productes del bestiar.** — Els fems: qui'ls aprofita i còm. — Les cries: si es distribueixen entre les parts i en quina proporció. — Retribucions per remonta: qui les paga. — Altres productes: llet, llana, pèl, ploma, etc.

13. **Malalties i pèrdues del bestiar.** — Qui paga al veterinari i els remeis. — Qui sofreix la pèrdua d'un o de més caps de bestiar (casos de mort natural, epidèmia, estimbament i demés accidents). — Responsabilitats en cada cas. — Distribució de les despulles o del seu import.

14. Creences, supersticions i pràctiques populars sobre malalties i remeis del bestiar. — Sants més invocats a la comarca com a protectors del bestiar. — Devocions i festes a que donen lloc.

15. Acabament del contracte. — Si hi ha diades assenyalades que marquen l'acabament de determinats contractes de bestiar. — Pràctiques de repartició dels caps de bestiar.

16. Expressió, compliment i garanties del contracte. — Manera de tancar el tracte. — Es fa sols verbalment i davant de testimonis? — Es freqüent fer-ho per escrit? — Mots i ritualitats usats al tancar el tracte.

17. Quan i com es fa el pac? — Quan i com es fa l'entrega del bestiar?

18. Garanties del contracte: bona fe de les parts, paraula de tercers, penyores, etc. — Paga i senyal. — Bestreta. — Prova del bestiar. — En què consisteix i quant temps dura. — Causes que fan nul o modifiquen el contracte celebrat (tares del bestiar, demora o incompliment del pac, etc.).

19. Amigable composició i homes bons. — Es freqüent acudir a aquest recurs? — En quins casos? — Com se nomenen els homes bons. — Modo de procedir d'aquestos. — A quina classe social solen pertanyer (pagesos, pastors, propietaris, veterinaris, etc.).

20. Es freqüent, en cas d'incompliment del contracte, acudir a l'acció judicial?

21. Comunitats de bestiar. — Agrupaments de ramats, eugassades, vacades, etc., i pasturatges en comú. — Emprius i comunals. — Pastors, rabadans, eugassers, vaquers, etc., comuns o del poble. — Confraries o germandats qu'exploten un ramat comú. — Mancomunitats entre pobles veïns per raó dels ramats, eugassades, vacades, etc.

22. Drets, obligacions, distribució de càrregues i de beneficis, duració de la comunitat, diades en que comença i acaba, etc.

23. Mutualitats: tipus populars de l'assegurament del bestiar. — Asseguraments contra accidents fortuïts, contra malalties, contra epidèmies, etc. — Mutualitats per a altres fins. — Expliqui's la seva organització i funcionament.

24. Mercats i fires de bestiar. — Mercats, dies i llocs en què's celebren. — Quin bestiar hi concorre i quina és la classe més important.

25. Fires. Festes de sants o diades en què tenen lloc. — Antiguitat i origen. — Classe de bestiar que hi concorre.

26. Formes típiques o especialitats dels tractes que's solen celebrar en els mercats i fires de bestiar segons les localitats.

ADVERTIMENTS

1) El present Qüestionari no ha d'ésser precisament contestat en totes les seves parts, sinó sols en les que bonament es pugui. En canvi, preguem que's dongui notícia d'altres costums o tractes no compresos en els enunciats.

2) Poden respondre al Qüestionari tota classe de persones: notaris i advocats, veterinaris, propietaris, ramaders, etc., i, en general, tots els folkloristes i persones coneixedores de la comarca respectiva, però d'un modo especial els Sindicats i Cambres agrícoles.

3) Procuri's obtenir les referències directament de les persones que viuen o són parts interessades en els costums i contractes. En tot cas, faci's constar si la referència és personal o recollida d'un pagès, propietari, ramader, etc. Procuri's, en lo possible, reproduir les locucions típiques, fórmules consagrades per l'ús i tot allò que reveli el modo íntim d'ésser i actuar dels subjectes del costum.

4) Agraïem que s'acompanyin còpies de contractes escrits, de reglaments o estatuts de societats, fotografies i objectes de folklore material (per exemple: mandrons de pastor, marques de bestiar, etc.). Previ acord, l'Arxiu abonarà les despeses ocasionades.

Les respostes deuen ésser donades abans del 30 de setembre de 1918, i adreçades al Director de l'*Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya: Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de Barcelona.*

QÜESTIONARI núm. 5

LA CANÇÓ POPULAR CATALANA

(Primer de la sèrie sobre aquest tema)

per

ROBERT GERHARD

NORMES

I. **Integritat.** — És indispensable que la cançó popular sigui recollida *en tota sa integritat*, tant en la tonada com en la lletra.

La cançó és *indivisible en tonada i lletra*: l'una no pot ésser recollida separada de l'altra.

Totes les variants d'una cançó — així de la melodia com del text — deuen ésser anotades, sense sacrificar-ne cap.

II. **Exactitut.** — L'anotació de la tonada i de la lletra deu ésser inspirada en la escrupolositat més rigorosa. Eviti's el corretgir al poble sota cap pretext.

El recercador, davant del fet de la cançó popular, no deu interpretar, ni esmenar, ni tractar de reconstruir en el cas de trobar-se amb fragments. Els versos no s'han d'esmenar tant si hi manquen síl·labes com si n'hi sobren. Les paraules s'han d'escriure tal com les pronuncia el poble, encara que siguin adulterades i no tinguin significat. La paraula correcta pot indicar-se al marge.

III. **Indicacions tècniques.** — La anotació musical ha d'ésser clara i correcta, amb aplicació exacta

de la primera estrofa de la cançó dessota de la tonada.

Les demés estrofes es copiaràn en una fulla adjunta. Deu indicar-se entre barres la rescobla, tornada o resposta, o sia la part melòdica que és repetida en cada estrofa. Indicar-ho aiximateix al copiar la lletra, tan sols amb les primeres paraules cada vegada, separant les estrofes per un espai. Cal indicar també el moviment i expressió generals i llur modificació eventual.

IV. **Ambient de la cançó.** — Localitat i comarca de la recerca : dia i lloc en què s'ha fet.

Lleugeríssima descripció de la persona que l'ha dictada. Totes les dades possibles sobre l'origen de la cançó; el personatge que l'ha treta, quan el poble en conservi memoria clara; significació especial que calgui esmentar; diades en què es canta, gestes i feines que commemora o acompanya; condició social de les persones que la canten, quan la cançó sigui del domini d'una categoria o d'un sexe determinats; llegendes i pràctiques que hi van lligades; fotografies de les escenes més típiques o culminants, sempre que hi hagi motiu; si hi han cantaires professionals, noms amb que són coneguts, instruments que usen, etc., etc.

CONSELLS

1. Per les raons que segueixen, recomanem d'interrogar els cantaires separatament, evitant posar-los en presència l'un de l'altre, per tal de no estimular-los a rivalisar.

En primer lloc, és molt fàcil que les ganes de lluir-s'hi portin a l'un o a l'altre a volguer-ho fer especialment bé, desnaturalisant, per lo tant, l'aspecte primitiu de la cançó. En segon lloc, el cantaire — sobre tot tractant-se de cançons que no tingui molt presents i li calgui fer un esforç per a recordar-les — es sentirà influit per la cançó que acaba d'oïr, produint-se reminiscències inevitables.

2. És de tot punt indispensable que la tonada i la lletra siguin recollides de boca d'una mateixa persona, per la raó de que dues persones canten la mateixa cançó quasi sempre

de dues maneres diferents. Dificilment pot aplicar-se amb exactitut la lletra de la cançó, a la tonada que no ha sigut dictada per la mateixa persona.

3. Per tal d'estalviar-se temps i d'assolir una major perfecció en la tasca, recomanem la col·laboració cordial i constant entre dos investigadors encarregats de recollir simultàniament la tonada l'un i la lletra l'altre.

Aquest procediment serà, a més, una altra garantia d'exactitut. Deu procurar-se no interrompre el cantaire, i en el cas d'escapar-li intervals al músic o qualche paraula al literat, aconsellem que's faci repetir no fragments de tonada o paraules soltes, sinó tota l'estrofa cantada. La lletra no deu ésser mai dictada recitant-la, sinó cantada sempre.

ADVERTIMENTS

1) Tenim a disposició dels nostres col·laboradors que desitgin enviar-nos cançons, formularis amb pentàgrames per a cada cançó, amb les corresponents fulles per a la lletra i les indicacions que puguin fer-nos atenent-se al Qüestionari present. Preguem que ens demanin el número de pentàgrames i fulles complementàries que necessitin, abans de remetre les cançons a l'ARXIU, omplint-les en la forma que els serà indicada.

2) Agraïrem l'adquisició i remesa d'instruments músics tradicionals, fotografies, postals, etc., els quals seràn destinats al futur Museu d'Etnografia de Catalunya. Previ acord, l'ARXIU abonarà les despeses.

3) En el cas de que un col·laborador, disposant de material abundant de cançons, es veïés impossibilitat de recollir-ne les tonades per falta de coneixements tècnics, l'ARXIU procurarà posar-lo en contacte o li enviarà un col·laborador musical.

El material de cançons recollides deu ésser remès abans del 30 de setembre de 1918, i adreçat al Director de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya: *Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de Barcelona.*

QÜESTIONARI núm. 6

Primer sobre

QUALITATS MENTALS
DEL POBLE CATALÀ

TRETS CARACTERÍSTICS
I SANCIONS POPULARS :
MOTIUS, « ÀLIAS », MALS
NOMS, PENJAMENTS,
VITUPERIS, ETC.

per

TOMÀS CARRERAS I ARTAU

I. Motius d'origen conegut. — Anoti's en cada cas: 1) el lloc o comarca on s'aplica el motiu; 2) origen concret i època aproximada en que fou tret, quan se sàpiga; 3) si s'és perpetuat o bé ha caigut en desús.

Veu's-aquí un model de papereta :

En Vidrieres

Anglés (Girona)

Tret a un tartaner jove, barba-mec, que feia la carrera d'Anglés a Girona, perquè portava ulleres amb gafes a tall de vell.

Farà uns 20 anys. Caigut en desús.

Motius generalisats, penjaments, etc. — Exemples: *Nas de cloca, Fart de sopes, Tap de cossi, Nyèvit, Trinxeraire, Toca-sardanes, Ànima de*

canti, Fart de bon temps, Curt de gambals, Baligabalaga, Mosca-morta, Gegant aixafat, Mitja-cerilla, Canyiula, Nyicris, Cloca-i-piu, Cigronya, etc., etc.

Anoti's el lloc o la comarca on són usats, i expliqui's el significat quan aquest no's desprèn clarament.

CRITERI D'INVESTIGACIÓ

Comprèn el present Qüestionari totes aquelles expressions sintètiques populars que signifiquen un tret essencial del caràcter de les persones o una sanció per raó d'algún defecte o qualche gesta ridícula o còmico-heroica. Constitueixen, en conjunt, una gama interessantíssima de la vena irònica popular.

Per a millor demarcar l'àmbit de l'investigació, afegirem encara que les expressions a que'ns referim deuen constituir una *nota depriment*, una veritable *capitis diminutio* moral referent a un subjecte determinat. Escapen, doncs, de l'investigació els diminutius i les corrupcions de noms de pila i de casa, per exemple: *Quiquet* (de *Francisco*), *Lau* (de *Estanislau*), *Fredelicu* (de *Frederic*), *Peix* (de *Miralpeix*). En canvi, són registrables les següents denominacions: *Comillas*, *Güell*, *Alfarràs*, *Alella*, amb les quals solen senyalar-se entre ells, en el ple exercici de llurs funcions, els respectius cotxers d'aquelles famílies.

ADVERTIMENTS

1) Usi's una papereta per cada expressió, deixant un dit de marge al costat esquerre.

Als col·laboradors que ho desitgin o no disposin de paperetes, l'ARXIU els remetrà el nombre d'aquestes que ells indiquin en vista del material que tinguin aplegat.

2) Recomanem la formació de col·leccions per comarques.

3) Insistim una vegada més en que l'ARXIU té una finalitat estrictament científica. La Direcció mantindrà la reserva prudent, no sols respecte als noms dels col·laboradors, sinó també pel que's refereix a la divulgació d'aquelles expressions que poguessin significar una ofensa a persona determinada o a les bones costums.

4) L'ARXIU recomana, de més a més, les exploracions del mateix tema sobre les obres literàries. Senyalem, per exemple, tres autors ca-

racterístics: L'Emili Vilanova, per a certes expressions usades en algunes capes populars de la Barcelona autèntica; En Ruyra, per als motius de la gent de mar de la comarca de Blanes; En Vayreda, per a tot un enfilall d'expressions fortes, gairebé renecs, posats en boca de trabucaires i contrabandistes del Pireneu gironí. — Segueixi's també el sistema de pape-retes, indicant el capítol, pàgina i edició de la obra.

Les respostes al present Qüestionari deuen ésser donades abans del 30 de setembre de 1918, i adreçades al Director de l'*Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya: Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de Barcelona.*

QÜESTIONARI núm. 7

Segon sobre

QUALITATS MENTALS DEL POBLE CATALÀ

COMPARANCES POPULARS

per

TOMÀS CARRERAS I ARTAU

Exemples: *Més vell que anar a peu. Més aixut que l'esca. Alegre com unes castanyoles. Content com un gos amb un os. Curt com una cua de conill-més que'l dia de Sant Tomàs. Més devot que la llàntia del Santíssim. Més dolent que la tinya-que les borres-que alló que llancen-que la pesta. Més espès que un codony vert. Estret com una fulla de pi. Fals com l'ànima de Judes. Fosc com una gola de llop. Tenir un fetge com una rajada. Més llarc... trist que un dissabte sense sol. Més lleig que'l pecat. Més gandul que'l jaure. Més negre que'l fum d'estampa, etc., etc.*

Anoti's el lloc o comarca on la comparança ha sigut recollida de viva veu, i la condició de la persona que l'ha usada (un pagès, un propietari, un vell, etc.)

ADVERTIMENTS

1) Usi's una papereta per cada comparança, deixant un dit de marge al costat esquerre. Als col·laboradors que ho desitgin o no disposin de paperetes, l'ARXIU els remetrà el nombre d'aquestes que ells indiquin en vista del material que tinguin aplegat.

ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE DE CATALUNYA

2) Recomanem la formació de col·leccions de comparances populars per comarques.

Les respostes al present Qüestionari deuen ésser donades abans del 30 de setembre de 1918, i adreçades al Director de l'*Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya: Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de Barcelona.*

5. No hi fa res que's tracti d'una pràctica o consuetut que's judica com *atrassada* o que tal vegada resulta poc decorosa. En aquest darrer cas, la Direcció de l'ARXIU es posarà d'acord amb el col·laborador per a guardar en tot o en part la reserva necessària.

6. Convindria que cada col·laborador es tracés una àrea d'investigació ben petita, si's vol, però amb l'express intent d'aixugar-la, al menys en ordre a la seva especialitat o peculiar afició.

7. A aquest efecte, recomanem als col·laboradors de cada localitat o que convisquin en un mateix centre intel·lectual o corporació, que's constitueixin en agrupació *amical* (prescindint de reglamentacions, juntes i càrrecs honorífics) per tal d'imprimir una major unitat i eficàcia a les seves tasques. Aquestes agrupacions mantindran freqüents relacions amb l'ARXIU.

8. Havent-se imposat l'ARXIU la funció d'*oficina centralisadora* de totes les manifestacions impreses — llibres, fascicles, articles i notes de revista o de diari, etc.— que versin sobre Folklore i Etnografia de Catalunya, preguem molt especialment als col·laboradors de terres de llengua catalana tinguin a bé remetre (i si això no'ls fos possible, donar notícia) de les publicacions— llurs o d'altri— que vegin la llum en les respectives comarques i interessin al fi abans indicat. (Adjunti's per targeta o manuscrit el nom del donador o col·lector).

9. Notifiquin-se els canvis de residència i domicili.

LA DIRECCIÓ

Tota la correspondència i els treballs, a nom del Director de l'ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE DE CATALUNYA: FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES, UNIVERSITAT DE BARCELONA.

RF-7-35